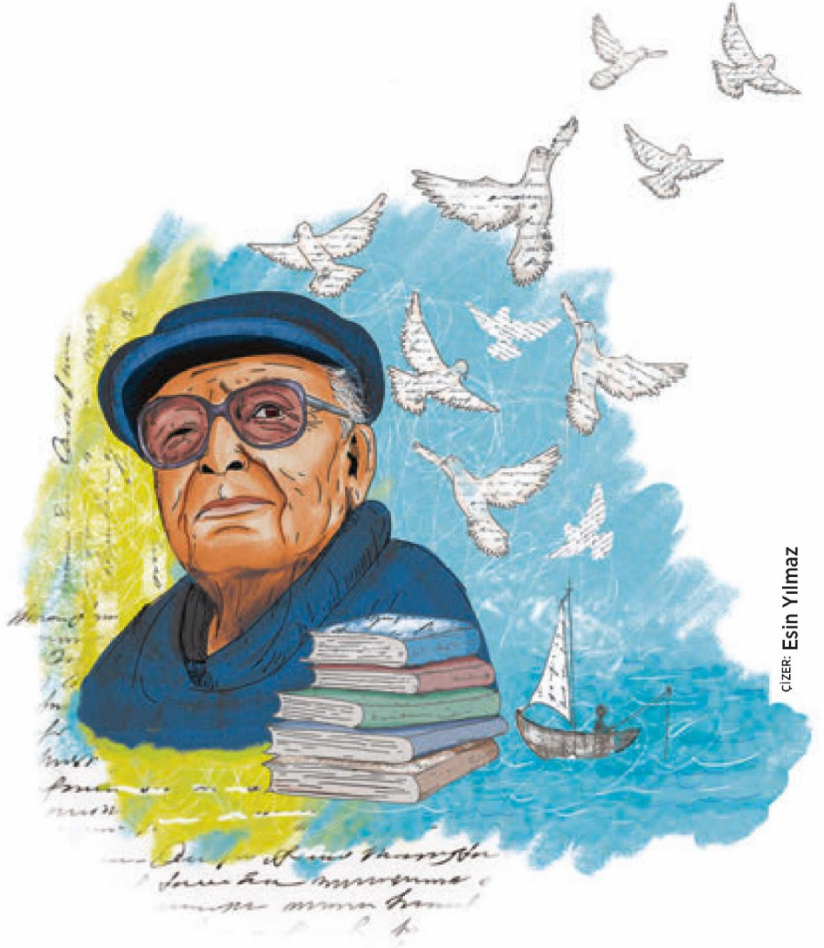




ABDULLAH HARMANCI

abdullah_harmanci@hotmail.com



ÇİZER: Esin Yılmaz

YAŞAR KEMAL 100 YAŞINDA

Türk edebiyatının en ilginç isimlerinden biri Yaşar Kemal. 1923 senesinde doğduğu Türkmen köyünde bütün eserlerini dolduracak bir entrika, cinayet, destan, ağıt, kavga, zulüm, sevgi curcunası içinde buldu kendini. Sekiz yaşında halk âşıklarından birine dönüştü ve kendine küçük bir şöhret elde etti. Rus işgali sebebiyle ailesi Van'dan Çukurova'ya taşınmıştı. Hangi halk şairimiz modern edebiyat formasyonu da kazanarak şiir birikimini modern seviyede yeniden var etmiştir? İşte Yaşar Kemal efsanesinin arkasında gerek geleneksel şiire ve anlatılara gerekse modern kurmacaya hâkim olmuş bir kalemin ömürlük emeği vardır.

Yaşar Kemal, Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının en ilginç isimlerinden biriydi. Ona bu ilginçliği trajik ve şanslı hayatı hediye etti. 1923 senesinde doğduğunda şimdi Osmaniye'ye bağlı olan ve Gökçedam / Gökçeli olarak bilinen, o zaman Hemite isimli Türkmen köyünde bütün eserlerini dolduracak bir olay, entrika, cinayet, ölüm, folklor, destan, efsane, ağıt, şiir, kargaşa, kavga, zulüm, baskı, dostluk, arkadaşlık, sevgi curcunası içinde buldu kendini. Bu listeye, yazarın eserlerini baştan sona donatacak olan doğa güzelliklerini de eklemek gerekir. Sekiz yaşında halk âşıklarından birine dönüştü ve o bölgede şiirleriyle kendine küçük bir şöhret elde etti. Rus işgali sebebiyle ailesi Van'dan Çukurova'ya taşınmıştı. Türkmen köyünün tek Kürt ailesiydi Kemal Sadık'ın ailesi.

Yaşar Kemal Kendini Anlatıyor isimli kitapta okuduklarımız, yazarın herhangi bir romanında okuduklarımızdan daha az dehşetengiz değil. Gerek Van – Çukurova arasında Kemal Sadık'ın doğumundan evvel ailesinin yaptığı çileli yolculuk gerekse Kemal Sadık'ın hayatının ilk yirmi, yirmi beş senesinde olup bitenler bilinmeden, eserlerini saran büyüün çözümlenmesi, anlaşılması pek mümkün gözüküyor. Bir kurban

kesimi sırasında üç yaşındaki Kemal'in, halasının elindeki bıçağın kaymasıyla sol gözünün kör olmasından, iki sene sonra babasının camide, Kemal Sadık'ın gözleri önünde üvey kardeşi tarafından öldürülmesine, zenginken yoksulluğa düşen ailenin küçük oğlunun -Yaşar Kemal'in- yaşadığı büyük sefaletten, ağıt derlemesi için köy köy dolaşan geleceğin romancısı, o günlerin halk şairi Kemal Sadık'ın bir Köroğlu anlatıcısına dönüşmesine kadar, doğanın güzellikleri ve zorluklarından tarımsal hayatın Kemal'e yaşattıklarına kadar ne çok şey var büyü, etkisi, acısı, rengi, kokusu Yaşar Kemal'in eserlerine sızan.

Buraya kadar yaptığımız özet, Yaşar Kemal sanatının kanatlarından sadece birini göz önüne koyuyor. Yaşar Kemal'in ilginçliğinin arkasında "trajik ve şanslı hayatı" olduğunu söylemişim. Ressam Abidin Dino'nun siyasi nedenlerle Adana'ya sürgün edilmesi üzerine belki de Kemal Sadık'ın hayatını ve sanat hayatını değiştirecek önemli bir karşılaşma oldu. Abidin Dino, Kemal Sadık'taki cevheri görmüş ve kendisine bir çuval kitap hediye etmişti. Hatta bu kitaplar arasında dört tane *Don Kişot* vardı. Genç Kemal Sadık,



bunun bir yanlışlık olduğunu zannederek fazla kitapları iade etmek istedi. O zaman Abidin Dino'nun cevabıyla sarsıldı. Hayatın boyunca *Don Kişot* okuyacaksın, demişti Abidin Dino. Elbette yüzlerce köy dolaşıp Köroğlu destanı anlatan, şiirler yazan, ağıtlar derleyen ve bölgede halk şairi olarak bilinen Kemal Sadık'ın aynı zamanda gerek Abidin Dino üzerinden gerekse kütüphane memurluğu yaparken okudukları üzerinden aynı zamanda bir modern edebiyat formasyonu kazanmasıyla birlikte, bu yazının başından beri yinelediğimiz "ilginç" portre oluşmuş oldu.

Hangi modern şairimiz köy köy dolaşıp da ağıtlar derlemiş veya destanlar okumuştur? Hangi halk şairimiz modern edebiyat formasyonu da kazanarak şiir birikimini modern seviyede yeniden var etmiştir? İşte Yaşar Kemal efsanesinin arkasında, gerek Anadolu folkloruna, gerekse modern edebiyat birikimine gerek geleneksel şiire ve anlatılara gerekse modern kurmacaya hakim olmuş bir kalemin bir ömürlük emeği vardır.

Toplumculuk meselesinden ibaret değil

Meseleyi bilenler, hâlâ Yaşar Kemal sanatıyla ilgili önemli bir taşla dokunmadığımızı fark etmişlerdir. Abidin Dino ile temasın sonrasında gerçekleştiğini zannettiğim bir toplumculuk da elbette. Yaşar Kemal dünya görüşünün ve poetikasının önemli unsurları arasında sayılmalıdır. Toplumcu dünya görüşü doğal salınımında toplumcu gerçekçi kurmacayı doğurur. Ancak burada, aynı zamanda "doğal bir toplumculuğun" da altını çizmek gerekir. Doğal toplumculuk derken, Yaşar Kemal'in, çocukluk ve gençliğinden itibaren, çevresinde gördüğü sorunlara başkaldırması, devletten veya mütegalibe kesiminden gelen haksızlıklara karşı köylü insanların yanında tavır koymaya çalışmasını kast ediyorum.

Tam bu noktaya gelmişken Yaşar Kemal'in ilk baskısı 1952 yılında yapılan *Sarı Sıcak* adlı öykü kitabına hızlı bir göz atmak gerekebilir. Daha on dokuz yaşında iken yayımladığı bu kitapta yer alan öykülerinin bir kısmını ilk gençlik denebilecek yaşlarında yazmıştır yazar. Bu öykülerde son derece "doğal bir toplumculuk" gözlemlenebilir. "Dükkâncı" öyküsünde, alttan alta sahtekârlığı, insanlara karşı kötü niyetli yaklaşımları verilen Mehmet Efendi'nin dükkânında kimseyle konuşmayan ve adı deliye çıkmış çocuk Süllü vardır. Süllü'nün sessizliği bir süre sonra köyde yaşanacak haksızlıklara karşı bir isyana dönüşür. Köydeki genç kızların istedikleri delikanlılarla evlenmesine engel olan, komşu köylerdeki çerçileri rakip olarak görüp onların ekmeklerine mani olan ve alttan alta insanların huzuruna mani olan

Mehmet Efendi'nin dükkânı Süllü tarafından yakılır. Mehmet Efendi'nin kıskırttığı çocukların köye gelen çerçileri taşlamaları üzerine Süllü hepsine saldırır ve haksızlığa izin vermez.

Toplumcu gerçekçi edebiyat anlayışı, toplumu sınıfsal ayrımlara tabi tutmakta ve ezenlerle ezilenleri aynı kadraj içinde vermektedir. Sadece olumsuzlukları gözlemlemek veya bunları eleştirmek değil, aynı zamanda bu haksızlıkların kökünün nasıl kurutulacağına da yolunun gösterilmesi veya haksızlığı yok eden bir sistem kurulması toplumcu edebiyatın karakteristiğini oluşturur. *Sarı Sıcak*'ta yer alan öykülerde ezenleri, ezilenleri, başkaldıranları, başkaldırmayı göze alamayanları, haklını veya haksızın yanında yer alanları görürüz. Ancak elbette Yaşar Kemal'in yirmi iki öyküsünü, altını çizdiğimiz bu toplumculuk meselesinden ibaret görmek mümkün değildir.

Doğa içinden çıkan hazine

Doksan iki yaşında vefat eden Yaşar Kemal'in hayatının ilk çeyreği, Çukurova'nın bin bir zenginlik içeren doğa cennetinde geçti. Bu cennetin izlenimlerini, bu efsanevi pastoralı henüz sanatının çekirdeğine tekabül eden *Sarı Sıcak*'taki öykülerde de görmek mümkündür. Çiçek isimlerinden, güneş ışığının ovadaki salınımının izlerine, hayvan tasvirlerinden tarımsal hayatın zorluklarına kadar uzanan birçok unsur veya sahne, öyküleri sarıp sarmalar. Burada dikkat edilmesi gereken husus, toprağın, doğanın hep bir yüceltmeci, övgülü tavırla anlatılmadığıdır. Hatta yoğun olarak, doğanın insan hayatını nasıl zorlaştırdığı, sıcaklığın veya tarım işçiliğinin insanları ölüme, yitime, hastalığa nasıl mahkûm ettiği ana düşüncesinin işlendiğini görürüz. İnsanlar toprağa hem muhtaçtırlar hem de onun bağrından ekmeklerini çıkartmaya çalışırlarken yara alırlar. İnsanların çatışması sadece haksız düzenle değildir. Doğaya nasıl bakarsa baksın, Yaşar Kemal, edebiyatının şiirini bu hazinenin içinden çıkartmasını bilmiştir. Gerek doğal unsurlara olan vukufu gerekse bu unsurları eserleri içinde dile getirişi okuyucuda hayranlık uyandıran bir şiire varır.

Toplumculuk ideolojisi de her ideoloji gibi bir yazarın ülkesini ve insanını okumasını zaman zaman zorlaştırır. Gerçekleri anlamasına engel olabilir. Bazı meseleleri sadece iktisadi bakımdan görmeye çalışmak bir problemdir mesela. Her tür ideoloji, yazarın dünyayı bütüncül algılamasına engel olur. Bu tür okuma sorunları Yaşar Kemal için de geçerli olabilir. Ancak gerisinde bıraktığı kırk ciltlik külliyatı, onun dünyaya mâl olmuş büyüklüğü kalemının albenisini ortadan kaldıramaz. Sadece "Bebek" öyküsü bile Yaşar Kemal'in neden bu kadar büyük bir ilgiyle karşılandığını anlamak için yeterlidir.



SARI SICAK

Yaşar Kemal

YAPI KREDİ YAYINLARI